



European Monitoring Centre
for Drugs and Drug Addiction

VÄGLEDNING FRÅN ECDC OCH ECNN

Förebyggande och kontroll av infektionssjukdomar bland människor som injicerar narkotika

Sammanfattning

Allt sedan hiv-epidemins utbrott bland människor som injicerar narkotika i slutet av 1980-talet har många länder i Europa nått stora framsteg med genomförandet av evidensbaserade åtgärder för att förebygga och kontrollera infektionssjukdomar bland människor som injicerar narkotika. Under 1990-talet började EU-länderna ta fram en gemensam förebyggande politik både inom områdena hiv/aids och narkotika och narkotikamissbruk. De senaste två decennierna har de förebyggande och behandlande insatserna utökats och trappats upp. Enligt rapporter för 2009 fick över hälften av den beräknade populationen av problematiska opioidanvändare substitutionsbehandling, och många länder har upprättat sprutbytesprogram med allt större täckning. Data från länder med väletablerade övervakningssystem tyder på att antalet nya hivinfektioner bland människor som injicerar narkotika minskat avsevärt i de flesta, men inte alla, EU-länder det senaste årtiondet.

I Europa är injektionsmissbruk av narkotika en fortsatt viktig sårbarhetsfaktor för att drabbas av blodburna och andra infektionssjukdomar, däribland hiv, hepatit B och C, tuberkulos, bakteriella hud- och mjukdelsinfektioner samt systemiska infektioner. Uppskattningar av antalet människor som injicerar narkotika tyder på att mycket stora befolkningsgrupper är i riskzonen för att få dessa infektioner i samtliga europeiska länder. Om inte infektionerna bekämpas kommer de att bli en betydande belastning på hälsovårdssystemen i Europa, med stort lidande för de enskilda individerna, liksom höga behandlingskostnader.

Det har påvisats att en pragmatisk förebyggande folkhälsoinsats kan ha en stark reducerande effekt på spridningen av blodburna och andra infektioner bland människor som injicerar narkotika. Förebyggande åtgärder är möjliga och effektiva om de genomförs på rätt sätt.

Sju rekommenderade nyckelinsatser

I denna evidensbaserade gemensamma vägledning från ECDC och ECNN fastställs god praxis för att förebygga och kontrollera infektionssjukdomar bland människor som injicerar narkotika.

Utifrån de bästa tillgängliga bevisen, expertyttranden och bästa praxis inom EU/EES ska följande nyckelinsatser tillämpas och om så är möjligt kombineras för att uppnå maximal förebyggande effekt:

Nyckelinsatskomponenter

Injektionsutrustning: Tillhandahållande av och laglig tillgång till ren injektionsutrustning för narkotika, med tillräcklig försörjning av sterila nålar och sprutor utan kostnad, som del av en kombinerad flerkomponentmetod och genomförd genom program för minskning av skadeverkningar, rådgivning och behandling.

Vaccination: Hepatit A och B, tetanus, influensavacciner, samt – i synnerhet för hivpositiva personer – pneumokockvaccin.

Behandling av narkotikamissbruk: Substitutionsbehandling och andra effektiva former av behandling av narkotikamissbruk.

Tester: Frivilliga och sekretessbelagda tester med informerat samtycke för hiv, HCV (HBV för ovaccinerade) samt övriga infektioner såsom tbc ska rutinmässigt erbjudas och kopplas till remittering till behandling.

Behandling av infektionssjukdomar: Antiviral behandling utifrån kliniska indikationer för dem som är infekterade med hiv, HBV eller HCV. Tuberkulosbehandling för aktiva tbc-fall. Profylaktisk tbc-behandling ska övervägas för latent tbc-fall. Behandling för andra infektionssjukdomar ska erbjudas i enlighet med klinisk indikation.

Hälsofrämjande åtgärder: Hälsofrämjande åtgärder inriktade på säkrare injektionsbeteende, sexuell hälsa, inklusive kondomanvändning, samt åtgärder för att förebygga, testa och behandla sjukdomar.

Riktade tjänster: Tjänster ska kombineras, organiseras och tillhandahållas i enlighet med användarbehov och lokala förhållanden. I detta ingår tillhandahållandet av tjänster genom uppsökande arbete och fasta miljöer som erbjuder narkotikabehandling, minskning av skadeverkningar, rådgivning och tester, samt remitteringar till allmän primärvård och specialistläkartjänster.

Uppnå samverkansvinster: kombinera nyckelinsatser

Aktuella studier och erfarenheter från framgångsrika förebyggande program visar på mervärdet av att erbjuda ett flertal effektiva insatser på samma plats, liksom av att tillhandahålla en kombination av insatser i enlighet med patienternas behov för att uppnå en maximal effekt i förebyggandet av infektioner.

Målgrupp

Avsikten med denna vägledning är att tillhandahålla stöd åt de europeiska politiska beslutsfattarna i planeringen av lämpliga, evidensbaserade, pragmatiska och rationellt utformade folkhälsoåtgärder som ska förebygga och kontrollera infektioner bland människor som injicerar narkotika. Den vänder sig till planerare och beslutsfattare involverade i folkhälsoprogram på nationell och regional nivå inom områdena infektionssjukdomar, allmän folkhälsa, missbruks- och psykiatrivård, socialtjänster och narkotikakontroll.

Vägledningen överensstämmer med och stödjer den befintliga EU-politiken på området narkotikakontroll och infektionssjukdomar och ska ge en heltäckande översikt över den för närvarande bästa informationen på området genom att utvidga tidigare arbeten så att de omfattar kombinationer av nyckelinsatser. Den bygger dessutom på centrala värderingar hämtade från principerna om folkhälsan och de mänskliga rättigheterna, vilka bör vägleda tillhandahållandet av förebyggande åtgärder och tjänster.

Evidensbaserad vägledning på folkhälsoområdet

Forskningsresultat som är av relevans för vägledningen har granskats och bedömts utifrån principer för evidensbaserad medicin ur ett folkhälsooperspektiv. För att ta fram vägledningen har en omfattande översyn gjorts av vetenskapliga bevis på en hög nivå, och resultaten har sammanställts med specialistkunskap och expertråd om fördelar och nackdelar. Exempel på bästa praxis liksom användarnas preferenser har bidragit till att ta fram de nyckelinsatser som föreslås i detta dokument.

Nationell samordning

En förutsättning för ett effektivt genomförande av nyckelinsatserna är nationell och lokal samverkan, liksom samordning mellan olika sektorer. Nationell konsensus och ömsesidigt respekterade målsättningar är A och O för att insatserna ska bli framgångsrika. Aktörer inom samtliga sektorer ska enas om målsättningarna, särskilt de som ägnar sig åt människor som injicerar narkotika.

Anpassa åtgärder till den nationella situationen

För att säkerställa att insatserna är bästa möjliga för den grupp människor som injicerar narkotika och att de förebygger och kontrollerar infektionssjukdomar måste det finnas tillräcklig övervakning av problematisk narkotikaanvändning och infektioner på nationell och subnationell nivå. De vidtagna åtgärderna måste kontinuerligt övervakas och utvärderas beträffande svar, effekt, relevans och täckningens omfattning. Investering i adekvata system för övervakning av både narkotikaanvändning och infektionssjukdomar är nödvändigt och kostnadseffektivt.

Fynden tyder på att högre täckningsnivåer för sprutbytesprogram och substitutionsbehandling för varje narkotikamisbrukare är effektivare än lägre täckningsnivåer. Målet bör vara att se till att de erbjudna tjänsterna uppfyller lokala behov och tillgodoser lokal efterfrågan. Efterfrågan på sprutbytestjänster som inte tillgodoses eller väntetider för narkotikabehandling tyder på att det förebyggande arbetet är ineffektivt.